

Kostyál László

Testvérvárosi művész kapcsolatok

Frimmel Gyula és Horváth László munkái Krosnóban

Miroslav Rymar grafikus, Horváth László szobrász, Frimmel Gyula grafikus, Kostyál László művészettörténész és Piotr Burger szobrász Krosnóban a kiállítás megnyitása előtt

A Göcseji Múzeum és a krosnói Kézműves Múzeum immár tizenkét éve jól működő, Zalaegerszeg és Krosnó testvérvárosi partnerségének talajára épült kapcsolata képezi a háttérét annak a kiállításnak, amelyen két-két zalaegerszegi, illetve krosnói művész, Frimmel Gyula és Miroslav Rymar grafikus, illetve Horváth László és Piotr Burger szobrász vesz részt. A tárlat mindkét városban megrendezésre kerül, oly módon, hogy a krosnói intézmény pincegalériájában szeptember 30-ától látható bemutatón az egerszegiek harminchárom, a krosnóiak tizenegy alkotást állítanak ki, a jövő év májusában, a Városi Hangverseny- és Kiállítóteremben pedig ez az arány megfordul.

A tárlat kapcsán először felmerülő kérdés persze az, hogy vajon miért éppen ez a négy művész került meghívásra? A válasz egyszerű: mind a négyen valamilyen módon (munkatársként vagy családtagként) kapcsolódnak egyik vagy másik rendező intézményhez, ugyanakkor kiválóan alkalmasak városuk képzőművészetének reprezentálására is. Stílári vagy akár tematikai kötődés ugyan nem található közöttük, művészi igényességük és nyitottságuk azonban mégis közel hozza őket egymáshoz.

A Kézműves Múzeumnak a krosnói főtérsarkában lévő boltozatos pincegalériája meghitt hangulatot biztosít a tárlatnak. A zalai látogatók

Enteriőr
a kiállításról

egy részének már ismerős kiállítótér fala részben kőből, részben téglából készült, amelyet csak néhány helyen borít vakolat, s ez, valamint a szintén csupasz téglaboltozat rusztikussá teszi a környezetet. A háttér sokfélesége ugyanakkor reflektál a kiállított anyag vegyesebb jellegére is, ezért esetünkben szerencsésnek mondható. A leghosszabb, egybefüggő falon (valamint két rövidebb falszakaszon) sorakoznak Frimmel Gyula grafikai, a tagolt tér beugróit pedig Horváth László kisplasztikái töltik ki.

Frimmel sokszorosított grafikai lapjai klasszikus precizitással kimunkált motívumokat állítanak elénk, de a jól felismerhető részletek csupán kis mértékben segítik elő a kompozíció egészének értelmezését. Ennek oka abban rejlik, hogy a művész előszeretettel rendel egymás mellé meghökkentő, olykor bizarr elemeket, gyakran olyan módon, hogy e részletek egy-egy önálló alkotás fragmentumának hatnak, melyek mellett más grafikai eljárásokkal (rézkarc, lágyalap, hidegtű, mezzotinto stb.) készült további töredékek jelennek meg (*Idő, Ismeretlen birtok*). Ilyen esetekben nincs szó egységes képtérről vagy egynézetű perspektíváról, a különböző képrészeket a narratíva logikája fűzi össze. Máskor egységesnek

tűnik a tér, a látott képi motívumok azonban töredékesek, nehezen értelmezhetők, egymáshoz rendelésük érthetetlennek látszik, esetleg teljesen eltérő felfogásban készültek, pl. egy plasztikus, naturalisztikus képelem mellett egy síkdekoratív jellegű másik, vagy akár egy geometrikus ábrarészlet tűnik fel (*Távolság, Nemszimmetria*). Frimmel bravúros könnyedséggel váltogatja a két- és a háromdimenziós, a természetűen megrajzolt és a sematizált, valamint a különböző technikák által hordozott részleteket. Szemmel láthatóan élvezetet talál a mesteri és a meglepő megoldásokban, amelyek ugyanakkor sohasem teljesen öncélúak. Motívumai a legtöbb esetben szimbolikusak, bár az interpretáció meglehetősen bonyolult. Meg kell érte küzdenie a szemlélőnek, de e folyamat során közel kerülhet a művész gazdag, filozofikus gondolatvilágához. Ennek központi elemei közé tartoznak az itt és a valahol máshol (lehetőleg távol), a most és a valamikor máskor, a pont ez és a valami más, de a hétköznapi és a szokatlan, esetleg egzotikus ellentétpárjai. Kérdésselvetése nem a moralizáló művészeknek a jó és a rossz, az élet és a halál, a sötét és a világos pólusai által meghatározott koordináta-rendszerében mozog, hanem inkább az itt és most origójától való elvonatkoztatásra,

vagy egyes jelenségek szerteágazó értelmezésére törekszik, eközben egyfajta elvágyódást is tükrözve. Nem nyilvánít ugyanakkor véleményt a boncolt témáról, nem értékeli, sokkal inkább a dolgok mélyebb értelmének megfajlására törekszik.

Grafikáinak és mondanivalójának mindez azonban csak az egyik rétegét képezi. Fontos tartalmi elemeket hordozhat az adott motívum önmagában való jelképisége, illetve a motívum-társítás mellett a képkivágot, a kimetszett részlet (pl. arctörredék, kezek, drapéria-darab stb.) jellege is (*A festő álma, Otthon*). A rész mindig hordozza az egészet, de ezen túl plusz információt is nyújt. Frimmel kedveli a csendélet műfaját, bár nem egészen konvencionális módon alkalmazza (*Nemszimmetria*). Maga is kitalál motívumokat, kvázi-tárgyakat, melyek a precíz interpretációra törekvő szemlélőt könnyen asszociációs zsákutcába csalják. Olykor klasszikus művész-elődökre utaló fragmentumokat is felhasznál, továbbgondolva, vagy új kontextusba helyezve őket. Képi világa utánozhatatlanul eredeti, s valamennyi alkotása voltaképpen egy filozofikus eszmefuttatás az őt éppen foglalkoztató gondolatokról.

Talán éppen ez a bölcselői hajlam viszi őt közel Horváth László kisplasztikáihoz, aki viszont egyértelműen a moralizáló művészek családjába tartozik. Alapmentalitása olyan szempontból is rokon Frimmelével, hogy alkotásain ő is ellentétpárookra épít. Kiállított műveinek alapanyaga többnyire papír, amit azonban ásatag, rozsdás fémfelületet asszociáló acélporos bevonat fed, amelyből itt-ott csillogó-tükröződő krómaccél részletek bukkannak elő. Művészi eszköztárának alapvető elemét képezi a piszkosnak és a tisztának, a réginek és az újnak ez a kontrasztja. Ha Frimmel gondolatvilágát, szemlélődését alapvetően egy vízszintes tengely mentén képzeljük el, Horváthé feltétlenül a függőleges tengely mentén zajlik, több értelemben is. Vallás-etikai alapállása meghatározza művei szellemiségét, alapvető törekvése a felfelé, a földi szférán túlra, az isteni magasság felé mutató, és ennek jegyében állítja szembe a teremtés pozitív filozófiai értékeit (jószág, világosság, rend, hősiesség, tisztaság, bölcsesség) a diszharmoniót, a rombolást és a káoszt eredményező fogalmakkal. Műveinek megjelenéséből is következően fontos

számára az archaizálás, amelynek célja a különböző idősíkokon átívelő általános értékek hangsúlyozása. Ezek az alkotásai elmúlt (bár pontosan meg nem határozható) korok máig érvényes üzenete hordozóiként asszociálhatók. Emocionális alkat, érzelmei mindenkor szigorúan értékeltűek, ugyanakkor alapvető emberi bölcsességből fakadnak. Példákat állít elénk, a Bibliát (*Könyvek könyve*), az önfeláldozó alázat (*Térdeplő kereszt, Korona*), az '56-os forradalom tisztaságát (*Memento 1956*), József Attila költészetét (*In memoriam J. A.*), a bölcsességet (*Könyv, Lelet*) stb. Máskor kontemplációra és meditációra invitál (*Prófécia, Lelet, Vízidő*). Jelképes tárgyai, motívumai – könyv, torony, kereszt, háromszög, kör, tükör – az elmélyülést segítik. Meggyőződéssel vallja a jó végső győzelmét a rossz felett, ami vezérfonalként határozza meg az ember egész történelmét. Művei úgy hatnak egymás mellett, mint a Bölcsesség Könyvének egymást követő, örökérvényű igazságokat kimondó versei. Jó megállni egy-egy kisplasztikája mellett, mert úgy érzi a szemlélő, hogy a kimondott igazságok ugyan gyakran tragikus események (keresztrefeszítés, elbukott forradalom, holokauszt) kohójában születtek meg,

Enteriőr
Frimmel Gyula
grafikáival és
Horváth László
szobrával

művészi megfogalmazásuk ugyanakkor egyértelmű, komplex, alkalmas egyfajta katarzis felkeltésére. A kispasztikák ásatag, az idő múlására, illetve az anyagi világ romlandóságára és mulandóságára utaló megjelenéséből eredően az interpretáció párhuzamba állítható a régészeti feltárás során előkerült valamely fontos lelet értelmezésének folyamatával, aminek köszönhetően az üzenet megfejtése során az idő-dimenzió érzete felerősödik. A közvetített gondolatot éppen azért érezzük általánosnak, mert felülemelkedik, mintegy átnyúlik ezen a hangsúlyossá váló idő-érzeten. A Horváth-alkotások hatásmechanizmusának ez az egyik legfőbb forrása.

A két lengyel művész közül Piotr Burger az *art trouvée* irányzatának jellegzetes képviselője. Kincsesbányáját a Krosno közelében lévő folyó képezi, medréből szemétként eldobált ócska tárgyakat – kopott fémtányér, bádögödör füle, rozsdás vasvilla, ajtóvasalatok, korhadó deszkadarabok stb. – halászott ki, melyeket fantasztikus kreativitással komponált új összefüggésbe, halat, ikon-imitációt vagy hajóformát kialakítva belőlük. Az „egyszer még minden jó lesz valamire” elv képviselőjeként hihetetlen leleményességgel használja fel a használhatatlannak látszó, mások által már semmire nem tartott, sokszor csak töredékes tárgy-torzókat. Egyik alapélménye ilyenformán neki is az idő múlása, mentalitásával egyszersmind a művészi alkotás értékkeremtő jellegére is felhívja a figyelmet.

Miroslav Rymar plakátjai letisztult gondolatvilágukkal, eredeti ötleteikkel, motívumaik egyszerűségével hívják fel magukra a figyelmet. Redukált képi elemeik találó utalásokkal és jelképiséggel, valamint erőteljes színvilággal párosulva szólítják meg a nézőt. A művész pontosan ismeri a figyelem felkeltésének módját, és egyetlen, többnyire kissé talányos, de a plakát témáját tekintve lényegbevágó motívum, vagy úgy is mondhatjuk, grafikai geg segítségével ezt minden esetben meg is valósítja. Bár a plakáttervezést többnyire alkalmazott művészeti ágának tartják, a néhány éve a keszthelyi Balatoni Múzeumban is bemutatkozott Rymar kicsit karikatúrisztikus alkotásai az autonóm grafika élményével is megajándékoznak.

A kiállítás a két rendező intézmény és a két város művészei közötti kapcsolat elmélyítését célozza. Egyfajta közös gondolkozást kezdeményez a kortárs képzőművészet jelenéről és lehetőségeiről, tágabb értelemben véve pedig hitet tesz a hagyományos képzőművészeti ágakban rejlő potenciál és az előttük nyíló perspektíva mellett. Nem a globalizált kortárművészet sztárjainak méreteket felfokozó és lehetőleg valamennyi érzékszervre ható, témaként alapvetően a nyugati civilizáció végső hanyatlását vizionáló, és arra reflektáló eszköztárát használja, hanem annál sokkal biztatóbb horizontot állít elénk. És bátran kijelenthetjük, hogy manapság talán éppen erre van a legnagyobb szükségünk.